

Kanta-Hämeen hyvinvointialue

Aluehallitus

Asia Muutoksenhaku aluehallituksen päätökseen 8.9.2025, § 284

Muutoksenhakija Aino Närkki
Aluevaltuutettu, hyvinvointialueen asukas
[REDACTED]

Vaatimukset muutoksenhaussa

Aluehallituksen tulee käsitellä uudelleen Oma Hämeen tukipalvelut Oy:n hallituksen jäsenten valinnat alla olevin perustein. Päätökset aluehallituksessa ja Oma Hämeen tukipalvelut Oy:n yhtiökokouksessa tulee tehdä ristiriidattomasti suhteessa lainsäädäntöön (esimerkiksi osakeyhtiölaki, laki hyvinvointialueista, tasa-arvolaki ja hallintolaki) sekä Kanta-Hämeen hyvinvointialueen sitovaan konserniohjeeseen (aluevaltuusto 23.1.2023, § 20 ja aluevaltuusto 8.9.2025, § 78).

Omistajaohjauksessa ja yhtiön johtamisessa tulee noudattaa konserniohjeessa erikseen ja nimenomaisesti todettuna Corporate governance -periaatteita. Esteellisyysskysymyksiin tulee suhtautua vakavasti ja varovaisuusperiaatetta noudattaen. Kaikenlaisia eturistiriitoja esimerkiksi alueen kuntien ja hyvinvointialuekonsernin välillä tulee tietoisesti välttää. Johdon toiminnan tulee olla avointa ja sidosryhmien luottamusta herättävää. Lisäksi hyvinvointialueen konserniohje edellyttää syrjimättömyyden periaatteen tarkkaa noudattamista (sivut 4-5).

Lakien ja hyvien hallintotapojen noudattamatta jättäminen viranomaisen toiminnassa on sinällään menettelytapavirhe. Tässä tapauksessa on kysymyksessä mm. perustelujen puutteellisuus ja virheet ovat vähäistä suurempia kokonaisuutenaan arvioiden. Olennaisesti mahdollisesti lopputulokseen vaikuttavia puutteita ovat olleet mm. tasa-arvolain 4 a:n pykälän noudattamatta jättäminen, kaksoisroolien seurauksena syntyvien intressiristiriitojen arviomatta jättäminen ja ehdokkaiden näyttöön perustuvien taustatietojen selvittämättä jättäminen.

Hallituksen jäsenten riippumattomuudesta ja valintaprosessista

Yrityksen hallituksen tulee olla omistajatahosta riippumatta ensisijaisesti yhtiön edun ajaja kuten osakeyhtiölaki edellyttää. Yrityksen hallitus on yhtiön johtamisesta vastuussa oleva elin, ei poliittisia päätöksiä tekevä orgaani. Osakeyhtiön hallituksen tarkoituksena ja tavoitteena on varmistaa yhtiön menestystä toimialansa markkinoilla.

Yleisesti hyvinvointialueen päättävissä elimissä ja hyvinvointialuekonsernin tytäryhteisöissä tulee välttää ns. kaksoisrooleja, sillä ne aiheuttavat väistämättä ristiriitaa hyvinvointialueen ja sen yhtiöiden ja alueen kuntien välillä sekä vaarantavat merkittävällä tavalla hyvinvointialuekonsernin päätöksenteon puolueettomuutta kansalaisten silmissä.

Aluehallituksen toimivaltaan kuuluu yhtiön jäsen ehdokkaiden nimeäminen kuten hyvinvointialueen konserniohje ja osakeyhtiölaki toteaa. Valinnoissa on noudatettava naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 4 a (29.6.2021/657) pykälää. Em. momentissa määrätään julkisen hallinnon ja julkista valtaa käyttävien toimielinten kokoonpanosta sitovasti seuraavaa: "Viranomaisten ja kaikkien niiden tahojen, joita pyydetään nimeämään ehdokkaita tässä pykälässä tarkoitettuihin toimielimiin, tulee mahdollisuuksien mukaan ehdottaa sekä naista että miestä jokaista jäsenpaikkaa kohden."

Laki koskee mm. kunta-, hyvinvointialue- tai valtioenemmistöisten yhtiöiden johtoelimiä. Tasa-arvo laki ei ole suositus, vaan sitovaa lainsäädäntöä eikä aluehallitus ole esittänyt mitään syytä, miksi se ei olisi voinut noudattaa lainsäädäntöä. Aluehallituksella on halutessaan erinomaiset mahdollisuudet ehdottaa kutakin paikkaa kohden sekä miestä että naista ja toimia tasa-arvoa edistävästi ja samalla hyvinvointialueen edun mukaisesti. Tosiasiallisesti laajempi ehdokasmäärä lisäisi yhtiökokouksen mahdollisuuksia valita yhtiölle sen kehitysvaihetta parhaiten vastaava hallituskokoonpano siten, että hallituksessa olisi mahdollisimman paljon toisiaan täydentävää osaamista. Kyse ei ole myöskään esimerkiksi sopivien ehdokkaiden puutteesta tms. Valinnoissa näyttäisi olevan pääroolissa puoluepoliittisen tasapainon varmistaminen yhtiön edun ja hallituksen jäsenten asiantuntemuksen sijasta. Tämä voi aiheuttaa yhtiön liiketaloudellista kannattavuutta ja tehokkuutta haittaavia strategisia ristiriitoja yhtiön toiminnassa ja tämä ei voi olla hyvinvointialueen edun mukaisen omistajaohjauksen tarkoituksena.

Aluehallitus on esittänyt viittä ehdokasta tilanteessa, jossa hallituspaikkoja on viisi. Tosiasiallisesti tämä tarkoittaa sitä, että aluehallitus määrää suoraan yhtiön hallituksen jäsenet, vaikka aluehallituksella ei ole tähän toimivaltaa (toimivalta on yhtiökokouksella). Ehdokkailta ei ole pyydetty eikä saatu selvitystä sidonnaisuuksistaan tai näyttöjä toimiala- ja liiketoimintaosaamisestaan sen paremmin aluehallituksessa kuin yhtiökokouksessakaan ennen valintoja, vaikka jo yksistään lainsäädännön kirjaukset asiasta sitä edellyttäisivät. Kyse ei siis ole huolellisesta valmistelusta ehdokkaiden nimeämisessä ja päättämisessä. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että viranomaisen velvollisuus on toimia ammattitaitoisesti ja harkiten, tarvittavat tiedot varmistaen ja riskit arvioiden.

Erityinen intressiristiriita liittyen Loimijoen kuntapalvelut Oy:n

Tukipalveluyhtiön hallituksen puheenjohtajaksi valitun henkilön osalta aluehallituksen päätös johtaa siihen, että Forssan kaupunginhallituksen jäsen (tällä ja edellisellä kaudella) tulee toimimaan hva:n kokonaan omistaman tukipalveluyhtiön hallituksen puheenjohtajana. Koska hva:n tukipalveluyhtiöllä on merkittävä sopimussuhde Forssan kaupungin suurimmaksi osaksi omistaman Loimijoen Kuntapalvelut Oy:n (Loiku) kanssa, on seurauksena, että asemansa (kh pj) vuoksi hallituksen puheenjohtaja ei voi osallistua mihinkään Loikua suoraan tai välillisesti koskevien asioiden käsittelyyn. Näitä asioita on ollut viime aikoina usein yhtiön hallituksen käsiteltävänä.

Forssan kaupungin toimintakertomuksessa 2024 todetaan, että Loikun toiminta ja tulevaisuus on vahvasti riippuvainen hyvinvointialueen ostoista. Loiku toimittaa aterioita runsaasti mm. Forssan ja lähialueen kouluille ja päiväkodeille ja kuljetuksista vastaa

osaltaan Forssan kaupungin nuorten työpaja. Palveluverkkouudistuksen toimeenpanon yhteydessä tulee neuvoteltavaksi merkittäviä muutoksia esimerkiksi kuntien omistamiin kiinteistöihin ja niiden ylläpitoon liittyen.

Hyvinvointialueen valtuuston hyväksymä konserniohje toteaa riippuvuuksista seuraavaa:

Osakeyhtiön hallituksen jäsenen tulee olla riippumaton hoitaessaan tehtävää. Jäsen ei ole riippumaton jos:

- hänellä on vähäistä suurempi toimeksiantosuhde yhteisöön tai hänellä on ollut tällainen viimeisen vuoden aikana,
- hän kuuluu sellaisen toisen yhteisön toimivaan johtoon tai muuhun päättävään elimeen, jolla on merkittävä kilpailuasema tai asiakkuussuhde toimittajayhteisöön tai
- hän kuuluu toimivaan johtoon sellaisessa yhteisössä, jonka hallituksen jäsen kuuluu toimivaan johtoon ensin tarkoitetussa yhteisössä (ristikkäinen valvontasuhte).

Tukipalveluyhtiön ostot Loikulta ovat mitä todennäköisimmin elintärkeitä Loikulle ja kyseessä on Forssan kaupungille strategisesti tärkeä tytäryhteisö. Kaupunginhallituksella on merkittävä rooli kaupungin omistajaohjauksen toteuttajana. Kaupungin hallituksen puheenjohtaja toimii mm. kaupunginjohtajan lähimpänä esihenkilönä, osallistuu Loikun käytännön omistajaohjaukseen ja on velvollinen ajamaan Forssan kaupungin etua. Kokonaisuutenaan arvioiden voidaan perustellusti todeta, että Forssan kaupunginhallituksen pj ei voi toimia täysipainoisesti Oma Hämeen tukipalvelut Oy:n hallituksen puheenjohtajan tehtävässä ja asetelma voi pahimmoillaan johtaa siihen, että henkilö joutuu pidättäytymään päätöksenteosta myös kotikaupungissaan.

Taustaa sidonnaisuudelle antaa myös se, että Loiku on tuottanut viimeisten viiden vuoden aikana noin 555 000 euroa tappiota (Asiakastieto / taloustiedot) ja vuonna 2022 Forssa on antanut Loikulle 0,5 meur pääomallinaa kilpaillakseen mm. Kanta-Hämeen hyvinvointialueen ateriapalveluista.

Tukipalveluyhtiön ostojen väheneminen tai loppuminen johtaisi mitä ilmeisimmin Loikun liikevaihdon laskuun, irtisanomisiin ja alueellisiin vaikutuksiin.

Oma Hämeen tukipalvelut Oy on irtisanonut Loikun sopimukset kesäkuussa 2025 ja parhaillaan on menossa aktiivinen vaihe irtisanomisajan toiminnan sopimisen osalta. Irtisanomisaika on pitkä ulottuen ensi vuoden loppuun. Loiku on in house -yhtiö, joten sen osallistuminen kilpailutuksiin on rajoitettu lainsäädännöllä.

Hallituksen puheenjohtajan ja jäsenten keskeinen tehtävä on vastata tukipalveluyhtiön strategisista linjauksista. Vaikka puheenjohtaja jääväisi itsensä Loikun asioista yhtiön hallituksessa, hänen näkemyksensä voivat vaikuttaa epäsuorasti muiden päätöksentekoon. Samoin kyseessä oleva kaksoisrooli herättää epäilyksiä puolueettomuudesta. Tällä on vaikutusta mm. tukipalveluyhtiön sidosryhmiin ja heidän luottamukseensa yhtiötä kohtaan.

Oma Hämeen tukipalvelut Oy:n hallituksen rakenteesta

Huomion arvoista on myös se, että Oma Hämeen tukipalvelut Oy:n hallituksen viidestä jäsenestä kaksi on oman kotikaupunkinsa kaupunginhallituksen jäsenenä toimivaa henkilöä. Lisäksi hallituksen jäsenenä on Oma Hämeen tarkastuslautakuntaan varajäsenenä kuuluva henkilö (varajäseniin sovelletaan samoja kriteereitä kuin jäseniin). Vaikka kyse ei olisi juridisesta esteestä säännösten valossa, on asiaa tarkasteltava myös hallinnon läpinäkyvyyden, avoimuuden ja kansalaisten luottamuksen näkökulmasta.

Esteellisyyskysymyksiin liittyvässä tuoreessa Siun Sotea koskevassa hallinto-oikeuden ratkaisussa on korostettu sitä, että palveluverkko on kokonaisuus, josta tehtävillä ratkaisuilla voidaan katsoa olevan erityisiä vaikutuksia kaikille hyvinvointialueen jäsenkunnille, niiden alueella oleville palveluille ja siten kyseisten kuntien asukkaille, työpaikoille ja kuntien elinvoimalle. Palveluverkosta juontuvat hvan:n johtavien elinten esteellisyysperusteet on siten tulkittava laajasti koko aluetta koskeviksi. Oma Hämeen tukipalvelut Oy:lla on sopimuksia, jotka koskettavat lähes kaikissa kunnissa olevia toimintoja tavalla toisella. Palveluverkkoon liittyvät päätökset vaikuttavat paitsi kaikkien kuntien tilanteeseen myös suoraan tukipalveluyhtiön toimintaan, joten esteellisyyskysymyksiä on tarkasteltava myös tästä näkökulmasta.

Oma Hämeen tarkastuslautakunta vastaa mm. sidonnaisuusrekisterin ylläpidosta ja yhteensovittaa hyvinvointialueen ja sen omistaman yhtiön tarkastustoimintaa. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on mm. seurata ja tarkastaa yleisesti hyvinvointialueen hallintoa ja taloutta sekä niissä tapahtuvia muutoksia ja arvioi hallinnon, taloudenhoidon ja palvelutoiminnan tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta. Lautakunta voi kutsua myös hyvinvointialuekonserniin kuuluvan yhtiön toimielimen jäsenen sekä palveluksessa olevan henkilön kuultavaksi lautakunnan kokoukseen, mikä osoittaa sitä, että tarkastuslautakunnan rooteliin kuuluu osaltaan myös hva:n yhtiöiden toiminnan valvontaa. Koska lautakunnan varajäsenet rinnastetaan asemansa perusteella lautakunnan jäseniin voidaan kysyä, muodostuuko tarkastuslautakunnan jäsenyyden osalta hallituksen jäsenen puolueettomuutta vaarantava kaksoisrooli, mikäli ilmenisi että tarkastuslautakunnalla olisi syytä puuttua yhtiön toimintaan?

Nyt puheena oleva hallituksen muodostamisen prosessi ei vastaa ”normaaleja” kyseessä olevan yrityskokoluokan (lähinnä suuri yritys) hallituksien valintamenettelyiden reunaehtoja. Lopputuleman osalta voidaan perustellusti todeta, että poliittisin perustein sattumanvaraisesti muodostuva kokoonpanon tarkoituksenmukaisuutta ja toiminnan tehokkuutta ei ole omistajan toimesta riittävästi arvioitu. Pidän tätä yrityksen ja liiketoiminnan laadukkaan johtamisen näkökulmasta ongelmallisena ja hyvinvointialueen edun kanssa ristiriitaisena.

Hyvä hallintotapa edellyttää, että toiminta ei saa näyttää jääviydeltä, suosimiselta tai epäasialliselta vaikuttamiselta. Eri kaupunkien kaupunginhallituksien jäsenet ovat tässä suhteessa erityisen vastuullisessa asemassa, koska he toimivat oman kotikuntansa ylimpinä edunvalvojina ja yhtiössä ensisijainen tavoite on yhtiön etu. Pidän erikoisena, että nyt nimetyn tukipalveluyhtiön viidestä hallituksen jäsenestä neljä on toiminut kesäkuuhun

2025 saakka omissa kotikunnissaan kaupunginhallituksen jäsenenä tai puheenjohtajistossa. Tämä ei ole omiaan ainakaan vähentämään mahdollisia ristiriitoja hyvinvointikonsernin ja alueen kuntien välillä ja on yhtiön liiketoiminnan kehittämisen näkökulmasta outo rakenne, vaikka em. tehtävät olisivatkin päättyneet kahden henkilön osalta muutama kuukausi sitten.

Ehdokkaiden nimeämisprosessista aluehallituksessa

Aluehallituksen pöydän ympärillä korostuu lainsäädännön noudattamisen velvollisuus ja tahtotila sekä vakava suhtautuminen esteellisyyksymyksiin varovaisuusperiaatetta noudattaen, vaikka esimerkiksi juridista esteitä nimeämiselle ei suoraan olisi.

Lähtökohtaisesti hyvinvointialuekonsernin omistajaohjaus ja hyvinvointialueen omistaman yhtiön hallitusvalinnat perustuvat mm. hyvinvointialueesta annetun lain 48 pykälään sekä muuhun asiaan liittyvään sääntelyyn. Aluehallitus hyväksyi 8.9.2025 kokouksessa ennen hallitusvalintoja uuden konserniohjeen luonnoksen, jonka aluevaltuusto hyväksyi saman muotoisena 30.9.2025. Aluehallitus oli siis yhtiön hallituksen valintoja suorittaessaan erityisen hyvin informoitu lainsäädännön ja konserniohjeen edellyttämistä reunaehdoista.

Ristiriitaisia intressejä ja ”kilpailua” yhtiön/hyvinvointialueen ja kuntien välillä voi syntyä mm. palveluverkkoon liittyvien tilajärjestelyiden ja vuokrasopimusten kautta ja niiden yhteydessä varsinkin tällä hetkellä, kun kuntien on yhtiötettävä omistamiaan kiinteistöjä koskeva vuokraustoiminta. Palveluverkkoratkaisuilla on suora kytkös tukipalveluyhtiön toimintaan ja sen laajuuteen mm. kiinteistöjen ylläpidon osalta.

Konsernivalvonta edellyttää mm. sitä, että aluehallitus seuraa ja arvioi tytäryhtiöiden hallitustyöskentelyn edellyttämää asiantuntemusta, toimialatuntemusta, kokemusta ja riippumattomuutta. Vastikään päivitetystä konserniohjeesta on jonkin verran lisätty yhtiön hallituksen jäsenille asetettavia vaatimuksia. Hallituksen jäsenillä on oltava mm.

- taitoa tukea ja arvioida toimitusjohtajan toimintaa
- hallituksen jäsenten tulee kyetä ottamaan huomioon myös hyvinvointialueen kokonaisuus sekä strategisesta että toiminnallisesta näkökulmasta
- hallituksen jäsenten tulee tuntea ja ymmärtää hyvinvointialueomistajan periaatteet ja strategiset tavoitteet sekä sitoutua niiden noudattamiseen
- hallituksen jäsenellä tulee olla riittävästi aikaa perehtyä ja sitoutua yhteisön toimintaan ja sen kehittämiseen
- jäsen ehdokkaiden asiantuntemuksen ja kokemuksen arvioimiseksi jäsen ehdokkaiden on toimitettava ennen valintoja hyvinvointialueelle ansioluettelonsa.

Näidenkään osalta kyse ei ole uusista asioista, vaan normaaleista suurehkon yrityksen hallituksen muodostamiseen liittyvistä vaatimuksista, jotka otetaan asiantuntevassa omistajaohjauksessa huomioon myös ilman lainsäädännön, konserniohjeen tms. määräyksiä.

Lopuksi

On vaikea kuvitella, että vastaava hallituksen nimeämisprosessi toteutuisi vastaavalla tavalla missään yksityisesti omistetussa vastaavan kokoisessa suureksi yhtiöksi luokiteltavassa osakeyhtiössä (liikevaihto luokkaa 35 meur ja yli 300 työntekijää).

Käytettävissä on selvityksiä ja tutkimuksia, jotka osoittavat, että inhouse -yhtiöiden tuottavuus on usein heikompaa ja kustannuksiltaan korkeampaa kuin vastaavien yksityisten yritysten. Taustalla ovat mm. monimutkaiset järjestelyt, vähäinen kilpailu ja tehoton työvoiman käyttö.

Oma Hämeen tukipalvelut Oy on perustettu tukemaan Kanta-Hämeen hyvinvointialueen toimialojen työtä ja säästämään veronmaksajien kustannuksia. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi pidän välttämättömänä, että hyvinvointialueen omistajaohjausta ja yhtiöiden johtamista kehitetään ja uudistetaan ajanmukaiseksi. Hallituskandidaattien osalta hyvä vaalimenestys ei tarkoita onnistumista yrityksen johtamisessa ja pelkkä paikkojen määrästä ja nais- ja mieskiintiöistä päättäminen puolueiden kesken ei riitä. Ehdokkaiden pätevyyteen liittyvät seikat sekä lainsäädännön edellyttämä riippumattomuus tulee ottaa vakavasti huomioon prosessin kaikissa vaiheissa sekä jo puolueiden välissä neuvotteluissa.

Varaan mahdollisuuden täydentää tarvittaessa tätä muutoksenhakua kaikilta osiltaan myöhemmin.

Riihimäellä 3.10.2025

Kunnioittaen

Aino Närkki
Aluevaltuutettu, hyvinvointialueen asukas